

TEMMUZ 11, 2016 12:01AM EDT

Türkiye: Devlet Güneydoğudaki Ölümlerin Soruşturulmasını Engelliyor

Birleşmiş Milletlerin Cizre'deki Hak İhlallerini Araştırmasına İzin Verilsin; Failerin Yargılamasını Engelleyeme Yönelik Yasa İptal Edilsin

(İstanbul) İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch), bugün yaptığı bir açıklamada, Türkiye hükümeti'nin güneydoğuda sivil ahaliye karşı yapılan kitlesel hak ihlallerinin bağımsız ve tarafsız bir şekilde soruşturulmasını engellediğini belirtti. Yapıldığı iddia edilen hak ihlalleri arasında sivillere yönelik kanunsuz öldürmeler, sivillerin kitlesel olarak zorla yerinden edilmesi ve özel mülke yönelik yaygın ve hukuksuz tahribat gibi ihlaller de var. Hükümet, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin bölgeye girmesine ve konuyu kendi standartları çerçevesinde araştırmasına hiç vakit kaybetmeden, hemen izin vermeli.

Türkiye devleti ile silahlı Kürdistan İşçi Partisi (PKK) arasında on yıllardır süren ihtilafı sonlandırmak için yürütülen barış sürecinin 2015 Temmuz'unda çökmesinden bu yana, Güneydoğu bölgesinde silahlı çatışmalar ve şiddet hız kazandı. Ağustos ayından bu yana yürütülen güvenlik operasyonlarında, yetkililer 22 kent ve mahallede, gece gündüz devam eden genel sokağa çıkma yasakları ilan ettiler. Söz konusu sokağa çıkma yasakları, aynı zamanda, bu operasyonların veya güvenlik güçleri ya da silahlı gruplar tarafından yapılan hak ihlallerinin sivil toplum örgütleri, gazeteciler ve avukatlar tarafından araştırılmasına da engel teşkil ediyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) ve İnsan Hakları için Doktorlar (Physicians for Human Rights) gibi insan hakları alanında faaliyet gösteren grupların, ihlalleri belgelendirmek amacıyla bölgeye girmesine, operasyonlar bittikten ve sokağa çıkma yasakları kaldırıldıktan sonra bile, yetkililer tarafından izin verilmiyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü Türkiye araştırmacısı [Emma Sinclair-Webb](#) "Türkiye hükümeti'nin güneydoğuda bir çok bölgeyi fiilen abluka altına almış olması, bir şeylerin örtbas edilmeye çalışıldığına ilişkin şüpheleri besliyor" şeklinde konuşuyor ve devam ediyor: "Türkiye hükümeti Birleşmiş Milletler'in ve sivil toplum gruplarının orada olup bitenleri belgelendirmek amacıyla bölgeye girmesine hemen izin vermelidir."

Ölümlerin, yıkımların ve kitlesel yerinden etmelerin önemli bir bölümü, aralarında Cizre'nin de bulunduğu dokuz farklı kentte gerçekleşti. 355.000'den fazla insan, kent veya ilçelerin içindeki bazı mahallelere, yakınındaki başka kentlere veya Türkiye'nin başka bölgelerine gitmek zorunda bırakılarak, geçici olarak yerlerinden edildiler. Güvenlik güçleri ile PKK ile bağlantılı Sivil Savunma Birlikleri (YPS, Yekineyen Parastina Sivil) arasında silahlı çatışma yaşanan yerlerde en az 338 sivil öldürüldü.

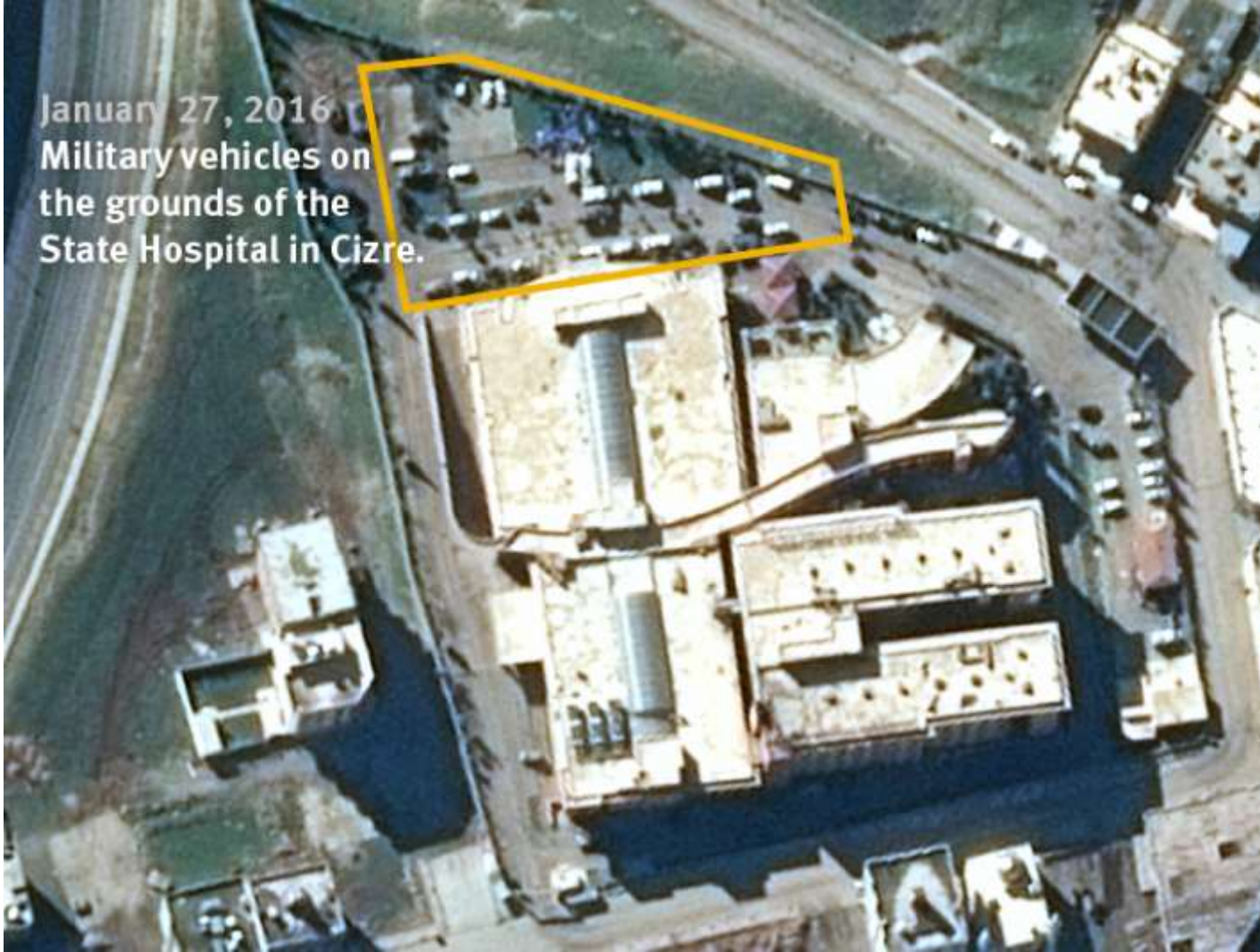

Satellite imagery recorded before and after building demolition in the neighborhoods of Cudi and Sur.

İnsan Hakları İzleme Örgütü Cizre'de görev yapan avukatların derlediği ölüm listelerini inceledi. Bu listeler 14 Aralık ile 11 Şubat arasında, aralarında 11 çocuğun da bulunduğu en az 66 Cizrelinin ateşli silahla vurulma veya havan topu patlaması sonucu öldüğünü gösteriyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün görüştüğü tanık ve mağdurlar, güvenlik güçlerinin bazı vakalarda ellerinde beyaz bayrak taşıyan sivillere de ateş açtığını anlatıyorlar. Eldeki bilgiler, güvenlik güçlerinin kuşattıkları üç binanın bodrumlarında mahsur kalmış, aralarında silahsız sivillerin ve yaralı savaşçıların da bulunduğu 130 civarında insanı öldürdüklerini de gösterir nitelikte.

Cizre'deki sivil ölümlerinin büyük bir çoğunluğu YPS'nin barikat kurduğu ve hendek kazdığı, ve güvenlik güçlerinin silahlı gruplarla çatıştığı mahallelerde vuku bulmuş. Ancak çatışma yaşanmayan veya barikat bulunmayan mahallelerde öldürülmüş bazı siviller de var.

GENİŞLET

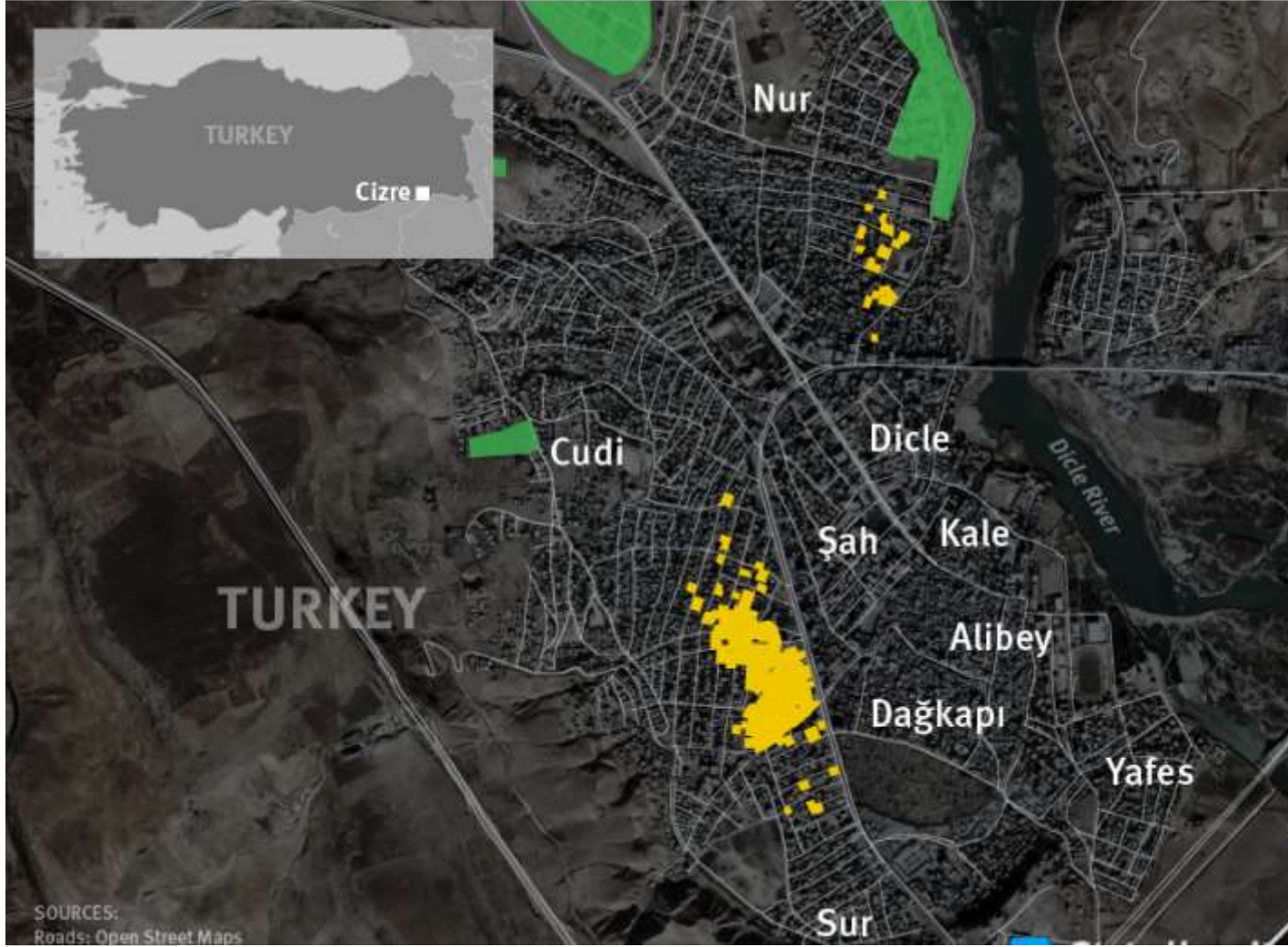
Satellite imagery © 2016 CNES- Airbus DS

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün mağdur aileleriyle ve ölümlere tanıklık etmiş kişilerle görüşmesi, Nisan ayında polis tarafından engellendi. Ancak yetkililerin İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün faaliyetlerini engellemesinin öncesinde, İnsan Hakları İzleme Örgütü Cizre'deki sekiz sivil ölümünü ayrıntılı bir şekilde tespit etme fırsatı bulmuştu. Buna ilaveten İnsan Hakları İzleme Örgütü 2015 Eylülü'nde, yine sokağa

çıkma yasağı ve güvenlik operasyonları sırasında vuku bulmuş sekiz ölümü daha tespit etmişti.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, bunun dışında Cizre'de özel mülklerin yaygın bir şekilde ve hukuksuz olarak tahrip edildiğini belgelendirdi ve çatışmalar sırasında evleri ve özel mülkleri hasar görmüş, bazı bölgelerdeyse sonradan tamamen yıkılmış insanlarla görüştü.

2016 yılının Şubat ve Haziran ayları arasında kaydedilmiş uydu görüntülerine dayanarak İnsan Hakları İzleme Örgütü, Cizre'de yaşanan yıkımın kapsamını değerlendirdi ve toplamda yaklaşık 95.000 metrekareden (9,5 hektardan) oluşan, yıkım yaşanmış belirli iki bölge tespit etti. Bina yıkımlarının çoğu, Şubat ayının sonları ile Mayıs ayı sonları arasındaki dönemde gerçekleşti ve yıkımın en yoğun gerçekleştiği mahalleler Cudi ve Sur mahalleleri oldu. Daha küçük kapsamda bir bina yıkımı, Mayıs ayı sonları ile Haziran ayı başları arasındaki dönemde Nur mahallesinde gerçekleşti.

Demolition in Cizre. © 2016 CNES-Airbus DS

Türkiyeli savcıların Cizre ve güneydoğudaki diğer kentlerde yaşanan sivil ölümlerine ve özel mülk tahribatlarına yönelik etkin bir soruşturma yürüttüklerine ilişkin pek az belirti var. Cizre savcısı İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne bazı soruşturmaların

başlamış olduğunu söyledi, ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün konuştuğu ailelerden hiç biri, Aralık ve Şubat ayları arasında öldürülmüş akrabaları ile ilgili olarak savcılığa ifade vermek için çağrılmış değildi. Cizre Kaymakamı ise Cizre'deki olayları ve araştırma bulgularını kendisiyle görüşmek ve tartışmak amacıyla kendisinden randevu isteyen İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün bu taleplerini yanıtsız bıraktı.

Sinclair-Webb "aralarında çocukların da bulunduğu, beyaz bayrak sallayan, ya da bodrumlarda mahsur kalmış sivillerin, Türkiyeli güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğü yönünde inandırıcı anlatımlar var ve bu anlatımların varlığı alarm zillerinin yüksek sesle çalmasına neden olmalıydı," şeklinde konuşuyor ve devam ediyor: "Cizre savcılığının, mağdurların adalet arayışına yanıt verebilecek tam, etkin ve bağımsız bir soruşturma yürütmesi gerekiyor."

Türkiye hükümeti BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeid Ra'ad Hussein'in ne Mayıs ayında kamuoyuna yaptığı [açıklamaya](#), ne de güvenlik güçlerinin PKK ile bağlantılı silahlı gruplara karşı yürüttüğü askeri operasyonlardaki olası hak ihlallerini incelemek üzere, BM ekibinin bölgede tetkiklerde bulunabilmesi için izin istediği mektubuna yanıt vermedi. Hükümet Zeid'in kendisinin ülkeyi ziyaret edebileceğini belirtmekle yetindi. İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre, Türkiye'nin uluslararası ortakları, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserinin erişim izni talebini desteklediklerini acilen açıklamalıdır.

Bölgedeki olayların Birleşmiş Milletler ile yerel ve uluslararası insan hakları grupları tarafından incelemesinin engellenmesi, hak ihlallerini örtbas etmeye ve ağır suçlar için hesap verebilirlik ilkesinin işletilmesini önlemeye yönelik bir hamlenin söz konusu olduğu kaygısına yol açmaktadır. Bu kaygıları artıran bir diğer husus da 23 Haziran 2016 tarihinde Meclis'ten geçen ve terörle mücadele operasyonları sırasında suç işlediği iddia edilen askerlerin ve devlet görevlilerinin soruşturulmasını veya yargılanmasını, zan altındaki görevlinin rütbesine bağlı olarak yerel idari amirin veya başbakanlığın ön iznine tabi kılan yeni yasadır. Devlet görevlilerinin yargılanmasını idari izne bağlayan 4484 sayılı kanun veya güneydoğuda 1990'lardaki olağanüstü hal döneminde işletilen 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gibi düzenlemeler, geçmişte, yargısız infaz, zorla kaybetme, işkence ve binlerce evin hukuksuz bir şekilde tahrip edilmesi gibi yaygın ve çok ağır hak ihlallerinin varlığına rağmen, devlet görevlilerinin sistematik bir şekilde cezasız kalmasına olanak sağlamıştı.

Türkiye, insanların yaşam hakkını, beden bütünlüğünü ve güvenliğini güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ve Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin taraflarındandır. Türkiye geçmişte güneydoğudaki kanunsuz öldürmeleri, özellikle de devlet görevlilerinin sorumlu olduğu iddia edilen öldürmeleri etkin bir şekilde soruşturmak konusunda zafiyet göstermiş ve bu zafiyet nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir dizi vakada Türkiye'nin yaşam hakkını ihlal ettiğine hükmetmişti.

Mahkeme ayrıca bir çok farklı vakada devlet görevlilerinin, görevleri sırasında işledikleri suçlar nedeniyle yargılanmasını idari veya siyasal makamların ön iznine tabi kılan yasaların, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan hakların ihlal edilmesine yol açtığı, zira bu tür yasaların sözleşme ihlallerinin etkin ve bağımsız

bir şekilde soruşturulmasını engellediği yönünde de kararlar almıştı. Yeni yasa da aynı şekilde Türkiye'nin sözleşme altındaki yükümlülükleriyle çelişir niteliktedir.

Şubat ayının ilk günlerinde, Cizre'deki güvenlik operasyonları sırasında, Cudi ve Sur mahallelerindeki bodrumlarda mahsur kalmış 130 civarındaki kişinin ölümünün de tam olarak soruşturulması gerekiyor, zira bugüne kadar ortaya çıkan deliller, bu ölümlerin yargısız infaz ve hatta cinayete varan kanunsuz öldürmelerden kaynaklanmış olabileceğine işaret ediyorlar. İnsan Hakları İzleme Örgütü, BM veri toplama heyetine izin verilmesi durumunda, işlenmiş olması olası bu suçların araştırılmasına, bunların vahameti nedeniyle, öncelik verilmesi gerektiğini belirtiyor.

Bodrumlarda mahsur kalmış insanların ölmesinden hemen önce, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Cizre'nin farklı mahallelerinde yaralanmış kişilerle ilgi olarak, ara tedbir denilen beş ayrı tedbir kararı alarak Türkiyeli yetkilileri bu kişilerin yaşamlarını ve bedensel bütünlüklerini korumakla yükümlü kıldı. Mahkemenin lehlerine tedbir kararı aldığı beş kişiden sadece birine tıbbi tedavi sağlandı. Diğer dört kişi öldü ve sonradan cansız bedenleri bulundu. Mahkeme, aralarında bodrumlarda mahsur kalanları de bulunan diğer ara tedbir başvurularını ise reddetti, ancak söz konusu vakalar mahkemenin önüne öncelikli olarak gelecek ve incelenecektir.

Sinclair-Webb, "ölü sayısının hızla arttığı ve ihtilafın giderek derinleştiği bu ortamda Türkiye'nin Güneydoğusunda hesap verebilirlik ilkesinin gerçek anlamda işletilmesi büyük önem taşıyor" diyor ve ekliyor: "Güvenlik güçlerinin ve silahlı grupların yaptıkları iddia edilen hak ihlallerinin, savcılar tarafından etkin ve kapsamlı bir şekilde araştırılması lazım; ayrıca bu suçları işleyen personelin cezasız kalmasına olanak verecek yasal veya yasadışı herhangi bir önlem de alınmamalıdır."

Genel sokağa çıkma yasakları

Cizre'deki ölümler Türkiyeli yetkililerin ilçede 2015 Eylül ayında 9 günlük ve 14 Aralık 2015 - 2 Mart 2016 arasında 79 günlük genel sokağa çıkma yasağı ilan ettiği dönemlerde gerçekleşti.

Hükümet sokağa çıkma yasaklarını valilere "il sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin" sağlanması için "gereken karar ve tedbirleri alma" yetkisi veren [İl İdaresi Kanununa](#) dayandırıyor. Bu kanun Ağustos 2015'ten evvel gece gündüz devam eden genel sokağa çıkma yasakları ilan etme yetkisini de kapsayacak şekilde hiç yorumlanmamıştı. Söz konusu kanun, Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın verilerine göre, Ağustos ayından bu yana bu amaçla 65 defa kullanıldı. 13 Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu söz konusu sokağa çıkma yasaklarını düzenleyen Haziran'da yasal çerçeveye ilişkin bir görüş yayınladı. Görüş, sokağa çıkma yasağı kararlarının dayandırıldığı İl İdaresi Kanunu'nun ve bu kanuna dayanarak alınan sokağa çıkma yasağı kararlarının, hem Anayasa'dan hem de Türkiye'nin temel insan hakları alanındaki uluslararası yükümlülüklerinden (özellikle de AIHM ve onun emsal kararlarından) kaynaklanan hukukilik ölçütünü karşılamadığı sonucuna vardı. Komisyon Türkiyeli yetkililere, il idaresi kanununa dayanarak sokağa çıkma yasağı kararı ilan etme uygulamasından vazgeçmelerini tavsiye etti.

Sokağa çıkma yasağını ihlal etmek 100 TL'lik bir para cezasına tabi, ancak uygulamada, yasağa rağmen sokağa çıkmaya cesaret edenler, İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün belgelendirdiği bazı vakalarda da görüldüğü gibi, vurulma veya gözaltına alınma riski ile karşı karşıya kalıyorlar.

Son sokağa çıkma yasaklarında askerler ve polisler, mahalleleri mayınlanmış barikatlar ve hendeklerle kapayan Sivil Savunma Birimleri'ne (YPS) karşı ortak operasyonlar yürüttüler. Söz konusu silahlı grup daha önce Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi adıyla biliniyordu, ancak Aralık 2015'te adını Sivil Savunma Birimleri olarak değiştirdi.

İnsan Hakları Alanında Faaliyet Gösteren Grupların Veri Toplama Çabaları

Mazlumder, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği gibi Türkiye'nin önde gelen insan hakları grupları Cizre'de yürüttükleri veri toplama faaliyetlerinde, ölen sivillerin sayısına ilişkin nihai bir tahmine ulaşamadı. Halkların Demokrasi Partisi (HDP) yayınladığı bir [raporda](#), sivil ve savaşçı ayırımı yapmadan, adı belirlenmiş toplam ölen insan sayısını 251 olarak veriyor, ancak cansız bedenlerin kimlik tespiti çalışmalarının halen sürdüğünü de vurguluyor. İnsan hakları grupları bundan çok daha yüksek ancak bilinmeyen sayıda insanın da yaralandığını belirtiyorlar.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Mart ayının başında ve Nisan ayının ortasında Cizre'de bir araştırma yürüttü. Araştırmacılarımız, mağdurlar ve tanıklarla, avukatlarla ve sivil toplum örgütü temsilcileri ile görüştüler. Nisan ayı ortasında terörle mücadele şubesinde polisler, İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Cizredeki mağdurların aileleriyle görüşmesini engellediler ve bu tür görüşmelerin yapılabilmesi için Cizre kaymakamlığı'ndan izin alınması gerektiğini söylediler.

Rızası olan mağdur ve tanıklarla görüşmek isteyen üçüncü tarafların resmi makamlardan izin almalarının talep edilmesinin herhangi bir hukuki zemini yok. İnsan Hakları İzleme Örgütü, öldürüldüğü belirlenen 66 sivilden aralarında üç aylık bir bebek ile 13 ve 11 yaşlarında iki çocuğun da bulunduğu sekizini ayrıntılı bir şekilde belgelendirdi. Bu ölümlerin gerçekleştiği koşulların, yerlerin ve tanık ifadelerinin tamamı, güvenlik güçlerinin bu sivilleri aktif çatışma bağlama dışında öldürdüğüne işaret ediyor.

Türk Silahlı Kuvvetleri 22 Şubat 2016 tarihinde yaptığı bir [açıklamada](#) Cizre'de 665 PKK üyesinin 'etkisiz hale getirildiğini' belirtti ki bu genellikle öldürüldükleri ya da yakalandıkları anlamına geliyor. Medyada çıkan [haberlere](#) göre Aralık ile Şubat ayları arasında Cizre'de 23 asker ve polisin öldürüldüğü tahmin ediliyor.

Cizredeki operasyonların üzerinden üç aydan fazla vakit geçmiş olmasına rağmen Türk yetkililer şehirde yaşananlara ilişkin bir soruşturmanın başladığına dair herhangi bir resmi açıklama yapmadılar.

Türkiye'deki yerel insan hakları grupları Mazlumder, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği'nin Cizre hakkında yazdıkları raporlarda yaşam hakkıyla birlikte bir çok başka hakkın da ihlal edildiğini tespit etmelerinden sonra cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 7 Nisan da "geçenlerde onların malum STK'larıymış... Bir araya gelmişler raporlar yayımlamışlar. Bu raporları

yayımlayanların üzerine gidilmesi lazım. Neyin raporunu yayımlıyorsun?” sözleriyle söz konusu grupları ağır bir şekilde **eleştirdi**. Bu konuşmanın ardından polis ve yerel yetkililer, birçok yerel grubun Cizre'deki faaliyetlerini engelledi. Mayıs ayında uluslararası bir Sivil Toplum Örgütü olan İnsan Hakları için Doktorlar'dan bir heyetin kente girişine **izin verilmedi**. Haziran ayında ise Uluslararası Af Örgütü'nün araştırmacılarının şehire girmesine izin verilmedi.

Güneydoğudaki ihtilaf

Türkiye devleti ile PKK arasında on yıllardır süren ihtilafı sonlandırmak amacıyla iki yılı aşkın bir süredir yürütülmekte olan barış sürecinin 2015 Temmuz'unda çökmesinden sonra Türkiye'nin güneydoğusunda şiddet arttı ve silahlı çatışmalar yeniden başladı, bunun da Kürt sivil nüfus için epeyce ağır bir bilançosu oldu. Geçmiş dönemlerde silahlı kuvvetler ile PKK arasındaki çatışmalar daha çok kırsal bölgelerde yaşanırken, çatışmalar bu kez kent merkezlerine doğru kaydı.

Geçen Ağustostan bu yana toplamda kaç kişinin öldüğüne ilişkin bir görüşbirliği yok. Türk Silahlı kuvvetleri mayıs ayında 6623 ‘teröristin’ etkisiz hale getirildiğini, bunlardan 4571'nin öldürüldüğünü açıkladı. Medyada çıkan haberler temmuz ayından bu yana **450 asker ve polisin** öldürüldüğünü gösteriyor. Türkiye İnsan Hakları Vakfı sokağa çıkma yasakları sırasında öldürülen sivil sayısını Nisan sonu itibariyle **en az 338** olarak tahmin ediyor. Tüm bunların üstüne medyada çıkan haberler Ocak ile Haziran ayları arasında Diyarbakır, Ankara ve İstanbul'da düzenlediği saldırılarda PKK'nın da en az 76 sivili öldürdüğünü gösteriyor. Bu ölüm bilançosuna Diyarbakır yakınlarındaki bir köyde bomba yüklü bir kamyonetin patlaması sonucu yaşamını kaybeden 16 kişi de dahil.

Barış sürecinin çökmesiyle birlikte PKK'nin kentlerde örgütlü gençlik kanadı (ki önceleri Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi adıyla bilinirdi, ancak geçtiğimiz Aralık ayından bu yana Sivil Savunma Birimleri adını aldı) aralarında çocukların da bulunduğu yerel gençleri kadrolarına kattı ve güneydoğudaki kentlerdeki bazı mahalleler üzerindeki kontrolünü sıkılaştırmak için mahalle girişlerine patlayıcılar yerleştirdi ve barikatlarda devriyeler görevlendirdi. Hükümet kaynaklı raporlara göre PKK silah, cephane, roket ve el yapımı patlayıcı yığınakları oluşturdu. Eş zamanlı olarak güneydoğudaki bazı belediye yöneticileri ve başkanları sembolik olarak özyönetim ilan ettiklerini duyurdular, bu da yüzlerce siyasi temsilcinin gözaltına alınmasına ve tutuklanmasına yol açtı ve kürt siyasal partilerinden seçilmiş 18 civarında eş-belediye başkanı da terörizm suçlamasıyla halen tutuklu bulunuyorlar.

PKK'nin mahalleleri kapatması karşısında hükümet zırhlı personel araçlarının ve giderek artan ölçüde ağır topların da kullanıldığı polis ve asker operasyonlarına izin verdi. Bu operasyonlar uzun süreli ve katı sokağa çıkma yasakları altında yürütüldü. Sivil ölümlerine ilaveten, Ağustos 2015'den bu yana çok büyük sayıda sivil de geçici olarak yerlerinden edildi. Sağlık bakanı 27 Şubatta tahminen 355.000 kadar insanın evlerinden çıkmak zorunda kaldığını açıkladı ve o zamandan beri yapılan güvenlik operasyonlarında İdil, Şırnak, Nusaybin ve Yüksekova nüfuslarının önemli bir kısmı da yerlerinden edildi.

Bazı kentlerdeki mahallelerin tamamı, örneğin Diyarbakırın Sur bölgesi ve Silopi ve Cizre'nin bir çok kısmı, silahlı çatışmalar sırasında hasar gördü ve sonradan, hükümetin emriyle, tümüyle yıkıldı. Bu mahallelerde yaşayan onbinlerce kişi, çok daha uzun bir süre için yerlerinden edilmiş olma durumuyla karşı karşıyalar. Nusaybin ve Şırnak'taki sokağa çıkma yasakları halen devam ediyor. Bu arada başlangıçta polisin öncülüğünde yürütülen güvenlik operasyonları, giderek artan ölçüde askerlerin öncülüğünde yürütülmeye başlandı.

Cizre'de Sivillerin Öldürülmesi

Akrabalarının İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne anlattıklarına göre, 25 Aralık günü Sur mahallesinin barikat kurulmamış ve silahlı grupların faal olmadığı bir bölgesinde, güvenlik güçleri 3 yaşında bir bebek olan Miray İnce'ye ve onun 82 yaşındaki büyük dedesi Ramazan İnce'ye ateş açtı ve öldürdü.

Ramazan İnce'nin oğlu, Abdurrahman İnce (61) şunları anlattı:

Kardeşim Hasan'ın torunu Miray Bebek teyzesinin kucagında avludaki merdivenlerden aşağı inerken, askerin keskin nişancı ve zırhlı araçlar yerleştirdiği karşıdaki tepeden üzerlerine ateş açıldı. Miray'a bir mermi isabet etti. Önce öldü zannettik ama sonra ağlamaya başladı biz de onu hastaneye götürmek için 155'i (polisi) aradık. Polis imdat bize elimize beyaz bir bayrak almamızı ve iki erkek bir kadın olarak ambulansa gitmemizi söyledi. Biz de aynen bize söyleneni yaptık.

Kardeşim Hasan, karısı Rukiye ve babam Ramazan ellerindeki beyaz bayrağı sallayarak, Miray Bebek'le yola koyuldular. Aldığımız bütün önlemlere ve bize verilen güvencelere ve polise açık bilgi vermemize rağmen, babam Ramazan'a ve Miray Bebek'e güvenlik güçlerinin yerleştiği tepeden yine ateş açıldı. Onlara ulaşamadık ve 155'i bir daha aradığımızda, polis iki yaralı şahsın bizim akrabalarımız olup olmadığını sordu, ama neden bahsettikleri konusunda en ufak bir fikrimiz bile yoktu zira bizim 200 metre kadar uzağımızda vurulmuşlardı ve onları göremiyorduk. Kardeşimin karısı da açılan ateşte yaralandı. Nihayet bir Milletvekili, Faysal Sarıyıldız, onlara bir ambulans getirebildi ama babam da Miray Bebek de ölmüştü. Babam bir kaç saat daha yaşadı ama sonra Adana'da hastanede öldü.

Polis ortamın güvenli olduğunu söylediğinde bile güvenlik güçleri ateş etmeye devam etti.

Abdurrahman İnce, savcılıktan bir olay yeri inceleme ekibinin Miray ve Ramazan'ın vurularak öldürüldüğü yere yollanmış olmasına rağmen, görüşmenin yapıldığı Nisan ayının ortaları itibarıyla ailenin olaya tanık olmuş üyelerinden hiç birinin henüz savcı tarafından ifade vermek üzere çağırılmamış olduğunu söyledi. Abdurrahman İnce Haziran ayında İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, kendisinin sonradan adliyeye gittiğini ve orada savcıya ifade vermek istediğini söyledi ve bu talebi kabul edildi.

Dağkapı Mahallesi

Cizre'nin Dağkapı mahallesinde, barikat veya hendek ve güvenlik güçleri ile silahlı gruplar arasında çatışma yoktu. Ancak Cizre Devlet Hastanesi mahallenin güneyinde, Şahin Tepesi'ne yakın stratejik bir konumda yer alıyor ve güvenlik güçleri sokağa çıkma yasağının başında hastaneye el koymuş, en üst kattaki hastaları güvenlik güçlerini yerleştirmek amacıyla taşımış ve hastanenin bahçesine tanklar ve zırhlı araçlar yerleştirmişti.

Uydu görüntülerine dayalı kendi bağımsız incelemesi sonucunda İnsan Hakları İzleme Örgütü, dört farklı tarihte devlet hastanesi bahçesinde çok sayıda askeri aracın konuşlandığını tespit etti: 18 ve 25 Aralık 2015 ile 12 ve 17 Ocak 2016. Hastaneler ve tüm sağlık tesisleri, istisnai korunma koşullarına sahip sivil yapılarıdır ve askeri operasyonların parçası olamazlar. Askeri operasyonlar, sağlık personeli ve hastalara zarar vermemeli veya onları tehlikeye sokmamalıdır. Askeri güçlerin hastane kompleksi içindeki mevcudiyeti veya hastane kompleksinin askeri güçler tarafından işgali, hastanenin hedef haline gelmesi riskine yol açmakta ve kabul edilemez bir şekilde sağlık hizmetine erişim önünde engel oluşturmaktadır.

Hastane ile Şahin tepesi arasındaki bölge tümüyle güvenlik güçlerinin kontrolündeydi, ancak Türkiye medyasında 17 Aralık günü PKK ile ilişkili grupların hastaneye roketlerle saldırdığına ilişkin haberler çıktı. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün kayıt altına aldığı iki olayda eldeki deliller hastane ile tepe arasındaki bölgeye yerleşmiş güvenlik güçlerinin mahalleye havan topu atışı yaptığına ve Dağkapı mahallesinde yaşayan insanlara ateş açtığına işaret ediyor.

Yusuf Akalın, Büşra Yürü ve Dilan Akalın

14 Ocak günü Dağkapı mahallesine atılan havan mermileri biri 13 yaşındaki Yusuf Akalın, diğeri de onun 11 yaşındaki kuzeni Büşra Yürü olmak üzere iki çocuğu öldürdü, Yusuf'un 10 yaşındaki kardeşi Dilan Akalın da ağır yaralandı.

Büşra'nın babası, 42 yaşındaki inşaat işçisi Mehmet Yürü şunları anlattı:

Bizim sokağımız, Mirabdal Sokağı, doğrudan mezarlığa bakıyor ve onun arkasında da, Cizre Devlet Hastanesi'nin solunda Şahin Tepesi yükseliyor. Bizim buralarda hendek veya barikat yoktu. Bu nedenle akrabalarımız sokağa çıkma yasağının ilk gününde Sur mahallesinin çok sayıda hendeğin bulunduğu bir bölgesinden buraya gelmişlerdi. 14 Ocak günü, saat öğlenden sonra bir veya bir buçuk civarlarında, evimizin dış kapısına havan topu atışı yapıldı, çocuklar da kapının hemen arkasında oynuyordu. Metal dış kapıda büyük bir delik açıldı ve yanımızdaki binanın metal kepenklerinde de delikler var.

Havan mermilerinin Şahin Tepesi istikametinden geldiğini sanıyorum, orada askeri pozisyonlar vardı, tankları ve zırhlı araçları buradan görebiliyorduk. Yeğenim Yusuf ve kızım Büşra hastanede öldü. Yeğenim Dilan kötü yaralanmıştı, ama şimdi iyileşme yolunda.

Çocukları toprağa verdikten sonra Kızıltepeye taşındık ve herkes de bu bölgeye geldi.

Büşra'nın 22 yaşındaki öğrenci ağabeyi Halil Yürü şunları anlattı:

Çocuklar aşağıda ön kapının arkasında yengemin iki koyunuyla oynuyordu. Onlar için binanın girişinde, merdivenlerin altında bir yer yapmıştık. Biz yukarıdaki oturma odasındaydık. Üç patlama duyduk ve hemen aşağıya koştuk ve bir de baktık ki çocukların ayakları kopmuş, kanlar içinde yatıyorlar. Çok bir şey hatırlamıyorum, çünkü hepimizi şok içindeydik. Kuzenim Orhan Akalın bir ambulans aramak için bağıra bağıra caddeye fırladı, ama ona da ateş ettiler.

Yusuf'un 25 yaşındaki ağabeyi Orhan Akalın da İnsan Hakları İzleme Örgütü kendisiyle görüştüğünde bunu doğruladı. Aileden hiç kimse bu öldürme vakalarıyla ilgili bir soruşturma yürütülüp yürütülmediğini bilmiyordu ve Haziran ayının başında savcılığın aile ile henüz ilişkiye geçmediğini veya onları ifade vermek için davet etmediğini, ancak polisin hadisenin ayrıntılarını kayda geçirmek için onları ziyaret ettiğini söylediler.

Halil ve Nihat Sömer

7 Ocak günü iki kardeş, şöför olarak çalışan 41 yaşındaki Halil Sömer ve Orman Bölge Müdürlüğü'nde çalışan 22 yaşındaki Nihat Sömer, Şahin Tepesi veya Cizre Devlet Hastanesi istikametinden açılan bir ateş sonucu, vurularak öldürüldüler.

Kız kardeşleri, 37 yaşındaki Asiye Sömer, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne şunları anlattı:

Bizim Dağkapı mahallesinde barikat veya hendek yoktu.

7 Ocak günü akşam üzeri saat 7 sularında evdeydik. Nihat telefonla konuşuyordu ve cep telefonu orada daha iyi çektiği için sokağın başına gitmişti. Şahin Tepesi doğrudan bölgeye bakıyor ve solunda da Cizre Devlet Hastanesi var. Ben pencereden bakıyordum, o sırada biri 'Nihat vuruldu' diye bağırdı ve ben de ağabeyim Halil'le birlikte onu almak için dışarı fırladım. Şahin Tepesi'nden veya hastane istikametini ateş ediliyordu, dolayısıyla Nihat'a ulaşamadık. Bütün komşular da dışarıdaydı ve Halil kendini yere atıp, Nihat'ı almak için ona doğru sürünmeye başladı. O bunu yaparken meğerse o da vurulmuş, bunu önce farketmedik. Nihat'a ulaşmaya başarmış, ama vurulmuş.

Komşular 112'yi arayıp ambulansı çağırdılar, ama onlara ambulansın gelemeyeceği söylenmiş. Bir milletvekilini, Faysal Sarıyıldız'ı aradık, o da belediyeden bir ambulans yolladı. O sırada çok yağmur yağıyordu ve ateş de devam ediyordu, dolayısıyla ambulans o ikisine varana dek bir iki defa geri dönmek zorunda kaldı.

İnsan Hakları İzleme Örgütü araştırmacısı, Nisan ayının ortasında bu iki kişinin öldürüldüğü yerde yaptığı incelemede, sokağın köşesindeki eczanenin duvarının, duvardaki en az 24 mermi deliğini örtmek için yeni sıvanmış olduğunu ve caddenin karşı köşesindeki bir dükkanın metal kepenklerinde de çok sayıda mermi deliğinin henüz görünür durumda olduğunu tespit etti. Aile, Halil ve Nihat'ın babalarının her

gün olay yerini ziyaret ederek orada ağlamaya başladığını ve bu nedenle duvardaki mermi deliklerini görüp de oğullarının kaybını anımsamasın diye duvarı kendilerinin sıvattığını anlattı.

Aile, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, duvarın sıvanmadan evvelki 24 mermi deliği bulunan halinin fotoğrafını da gösterdi. Eczane'nin duvarındaki deliklerin yeri ve karşı köşedeki metal kepenkleri delip geçen mermilerin giriş ve çıkış açıları, silahların güvenlik güçlerinin kontrolündeki hastane ile şahin tepesi arasındaki bir konumdan ateşlenmiş olabileceği düşüncesiyle uyumluydu, ancak atış mesafesini tespit etmek mümkün olmadı.

İnsan Hakları İzleme Örgütü 7 Haziran günü Sömer kardeşlerin yaşadığı mahalleye, güvenlik güçlerinin karşılık vermiş olabileceği silahlı gruplarca bir saldırı düzenlediğini ya da bu grupların mahallede faal olduğunu gösteren herhangi bir iddia ya da delil tespit etmedi.

Bir başka kardeş, 30 yaşındaki İlhan Sömer ise kardeşlerinin öldüğü hastanede polis tarafından darp edildiğini anlattı:

Ambulansı mahalleden ayrılırken gördüm ve başlangıçta kardeşlerimin vurulmuş olduğunu bilmiyordum. Babam Ali Sömer'le ben, Cizre Devlet Hastanesine ambulansla onlarla birlikte gittik. Nihat'ın boğazından, göğsünden, karnından ve omuzundan vurulduğunu, Halil'in de göğsünden ve bacaklarından vurulduğunu gördüm. Hastanede öldüler. O kadar kan verilmiş olmasına rağmen önce birinin sonra da ötekinin öldüğünü öğrenince aklım başımdan gitti.

Polise bağırdım ve bir grup polis bana saldırıp darp etmeye başladı. Umarım hastane bunu gösteren kamera kayıtları vardır. Beni bir odaya götürdüler ve içlerinden biri, "öldürün bunu, üçüncü de bu olsun" dedi. Beni terörist olarak görüyorlardı. Bir sivil polis, üniformaları diğer polisleri durdurdu ve bana bir sigara verdi. Ben çok üzgündüm, 60 yaşındaki babam da ağlıyordu. Cesetlerini Şırnak'taki morg'a götürdük. Sokağa çıkma yasağı yüzünden kardeşlerimi Cizre'de toprağa veremedik, biz de İdil yakınlarında bir yere gömdük.

Burada hukuk yok, öyle hissediyorum, devlet hepimizi terörist olarak görüyor. Eğer hukuk olsaydı tüm bunlar yaşanmazdı.

Savcılık Sömer kardeşlerin vurularak öldürüldüğü yere bir olay yeri inceleme ekibi yollamış. Cizre savcılığı da İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, ölümlerin soruşturulmaya başlandığını söyledi.

Ancak, İlhan Sömer olay yerini incelemeye gelen polis ekibiyle konuşmuş olmasına rağmen, Temmuz ayının ortası itibarıyla aileden hiç kimsenin savcılığa olayla ilgili ifade vermek üzere çağrılmış olmadığını söyledi.

Abdülhamit Poçal, Selman Erdoğan ve Diğerleri, Şah ve Cudi Mahalleleri

İnsan Hakları İzleme Örgütü 20 Ocak günü öğlen vakitlerinde, Halkların Demokrasi Partisi (HDP) Şırnak Milletvekili Faysal Sarıyıldız öncülüğünde, aralarında yerel belediye meclisi üyelerinin, belediye çalışanlarının ve gazetecilerin de bulunduğu bir grup sivile güvenlik güçlerince ateş açılması olayına tanık olmuş beş kişiyle de görüştü. Ellerinde beyaz bayraklar taşıyan 30 kişilik grup, Şah Mahallesi'ndeki belediye binasından çıkarak, Cizre'nin ana caddelerinden biri olan Nusaybin caddesini geçerek, Cudi Mahallesi'ne, oradaki ölü ve yaralıları almaya gidiyordu. Sarıyıldız bu adımı atmaya, ambulansların yaralılara ulaşmasının veya ölüleri almasının engellendiğine yönelik haberler geldikten sonra karar verdiklerini anlattı:

Cizre Kaymakamını cep telefonundan defalarca aradım, ancak açmadı. Ben de ona kısa mesaj atarak bir grup insanla birlikte Cudi mahallesi'ne ölü ve yaralıları almaya gideceğimizin bilgisini verdim. Elimizde beyaz bayraklar vardı ve gün ışığında ilerliyorduk. Güvenlik güçleri bizi gördü ve bize müdahale etmeden geçmemize izin verdi. Çok sayıda ölü ve yaralıyı topladık ve tam geri dönüyorduk ki bize ateş açtılar.

42 yaşındaki Cizre belediye meclisi üyesi ve o dönemde Belediye Başkan vekili olan Selahattin Ecevit de grupla birlikteydi:

Biz, aralarında Faysal Sarıyıldız, belediye meclisi üyeleri, belediye başkan yardımcısı ve bazı başka insanlarla birlikte ölü ve yaralıları almaya gittik ve onları iki el arabasına koyduk. Faysal kaymakama haber vermişti. Nusaybin Caddesinde yürürken elimizde beyaz bayraklar vardı ve zırhlı araçlardaki güvenlik güçleri bizi rahatça görebilecek durumdaydı. Nusaybin caddesinden geri dönerken, güvenlik güçleri aniden ve hiç bir uyarıda bulunmadan, Dört Yol istikametindeki zırhlı araçlardan birinden bize ateş açtı.

Herkes sağa sola kaçıştı, bazıları geriye Cudi'ye doğru, bazıları Sur'a doğru kaçtı, bazıları da caddeye düştü. Ben sol ayağımdan vuruldum. Başka vurulanlar da oldu. Belediye Meclisi üyelerimizden Hamit Poçal aldığı yaralar nedeniyle öldü. Tanımadığım, adının Selman Erdoğan olduğunu öğrendiğim başka bir adam daha öldü. Faysal ağır yaralıları için Belediye ambulansını çağırırdı. Biz Faysal'la caddenin karşısındaki bir eve sığınmayı başardık ve üç saat orada mahsur kaldık. Faysal Kaymakamı arayıp duruyordu, ama o ısrarla açmıyordu.

Faysal nihayet Ticaret ve Sanayi Odası başkanı Süleyman Çağlı'nın kaymakamı aramasını ve mesajı iletmesini sağlayabildi. Bir kaymakamın bir milletvekilinin acil telefonlarını görmezden gelmesi çok ayıp bir şey. Belediye ambulansı ancak saatler sonra geldi. Onu çağırдық çünkü çağırarak istediğimiz devlet ambulansı bölgede çatışma olduğu ve çok riskli olduğu gerekçesiyle gelmedi. Devletin Anadolu Ajansı bu olayın haberini çıkan çatışmada üç terörist öldürüldü ve dokuz terörist de yaralandı şeklinde verdi. Oysa ortada çatışma filan yoktu.

Belediye ambulansı önce ağır yaralıları topladığı, sonra da polis tarafından durdurulup arandığı için bize çok geç ulaştı.

Sol ayağımdaki bütün kemikler parçalanmış, Batmanda hastanede sekiz gün yattım ve hala (olaydan iki ay sonra) yürürken büyük güçlük çekiyorum.

Grupla birlikte olan IMC TV kameramanı Refik Tekin de bacağından yaralandı ancak yine de olayı [filme almayı](#) başardı. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, daha sonra bir [açıklama](#) yaparak Tekin'in vurulmasını kınarken, medyaya getirilen kısıtlamalar ve güneydoğudaki gelişmeler ile ilgili daha kapsamlı kaygılarını da dile getirdi.

Tekin şunları anlattı:

HDP milletvekili Faysal Sarıyıldız ile birlikte Cudi mahallesinden ölüleri ve bir kaç da yaralıyı almak için bir grup olarak oraya gittik. Elimize beyaz bayrak taşıyorduk. Grupta benimle birlikte Dicle Haber Ajansından bir meslektaşım da vardı. Nusaybin Caddesini geçerken caddenin iki başında tankların ve zırhlı araçların olduğunu gayet net bir şekilde görebiliyordum.

Ölülerin bulunduğu Cudi'ye girdik. Başka bir yoldan mahalleden çıktık ve yeniden Nusaybin Caddesine girdik. Yolda her yanda tanklar ve zırhlı araçlar vardı.

Sonra birden silah sesleri duyuldu. Önceleri mermiler hemen başımızın üzerinden, çok yakından geçiyordu, dolayısıyla insanlar eğilerek mermilerden kaçmaya çalıştı, ama iki saniye sonra üzerimize yayılım ateşi açtılar. Ateş yolun doğu tarafından [Dört Yol istikametinden] tek yandan geliyordu. Birden bire insanlar yere düşmeye başladı. Ben bacağımda bir yanma hissettim ve yere düşüp sürünmeye başladım. Her yerde kan vardı, insanlar yerlerde yatıyordu. Film çekmeye devam ettim.

Bir ambulans ve bir de cenaze arabası geldi. İkisi de Belediye'ye aitti. Onları Milletvekili çağırılmış ve Belediye binası da beş yüz metre ileride olduğundan hemen gelebilmişler. Ambulanslar olay yerine geldiğinde, ateş durdu. Eğer ambulanslar gelmeseydi ne olurdu bilmiyorum. Sanırım hepimizi oracıkta öldürebilirlerdi. Açılan ateşte iki kişi öldü. Yaralılardan bazıları cenaze arabalarına konmuş, çünkü çok ağır yaralılarıymış. Ben de, başka iki yaralıyla birlikte bir ambulansa kondum.

Ambulans vali yardımcılığı binasının yakınında durduruldu. Ben de dahil, herkesi ambulandan indirdiler ve darp etmeye başladılar. Ambulans şoförünün de taşıttan inmeye zorlandığını görebiliyordum. Bir duvara yaslanmış ayakta duruyordu ve polisler de ona vurup küfür ediyordu. "Neden bizden izinsiz oraya gittin?" diye soruyorlardı.

Ben polise basın mensubu olduğumu söyledim ve basın kartımı gösterdim ama onlar yine de bana vurmaya devam etti.

Bir polis beni ambulans boyunca sürükledi. Yaralı olduğumu görüyordu. Polis "bana bakma" diye bağırıp tekmeliyor, bana tekme atarken gözlerimi kapatmamı emrediyordu. Bir ara "hepiniz teröristsiniz, Türklerin gücünü

göreceksiniz," dedi. Bu bana çok garip geldi. "Hepimiz bu ülkenin vatandaşı değil miyiz?" diye düşündüm. Polis bana ağza alınmayacak küfürler ediyor, burada söylemek istemediğim lanetler okuyordu. Kafama ve bacağıma vuruyordu. Ve tüm bunlar vali yardımcılığı binasının önünde oldu. Sonra beni darp eden polis durdu ve yeniden ambulansa binmemi emretti. Ama ben ayağa kalkamadım. Sürünerek gitmeye çalıştım ama sonunda pes edip beni bindirmesi için ambulans şoförüne seslendim.

Cizre devlet hastanesinin önü asker ve özel hareketçi polis kaynıyordu, o kadar çoklardı ki iğne atsan yere düşmezdi. Hepsi telefonlarıyla benim resmimi çekti ve onlar resim çekip, bağırıp küfrederken biz ambulanda bekletildik. Sanki o vakit polislere ve askerlere moral olsun diye özel olarak ayrılmış gibi geldi bana, eşe dosta "teröristleri yakaladıklarını" gösterebilsinler diye... Böyle beş altı dakika geçti, ancak ondan sonra beni bir tekerlekli sandalyeye oturtular.

Beni tekerlekli sandalye ile askerlerin önünden geçirirlerken, askerler kafama sertçe vurmaya başladı. Bana erişebilen herkes kafama vurdu. Küfür ediyor ve "hepinizi bitireceğiz," "hepiniz teröristsiniz," "Türklerin gücünü göreceksiniz" gibi şeyler söylüyorlardı. Ambulanstan hastane girişine kadar tüm yol boyunca bu böyle sürdü.

Ben hastanedeyken polis benim hakkımda 'terör örgütü üyesi' olduğum gerekçesiyle bir soruşturma başlattı. 20 Ocak olaylarının hemen ardından Anadolu Ajansı yaptığı haberde benim 'terörist' olduğumu söyledi. Hastaneden taburcu olduktan sonra, Mardin'de terörle mücadele şubesinde sorgulandım, ama Cizre'deki savcı hakkımda takipsizlik kararı verdi. Mardin'de ifade verdiğimde savcıya, iki resmi suç duyurusunda bulunmak istediğimi söyledim: Biri bize ateş açanlar hakkında, diğeri de beni darp edip, bana küfür eden polis memuru hakkında. Şu ana kadar her iki vakayla ilgili olarak da ifade vermeye çağırılmadım ve bildiğim kadarıyla soruşturmada herhangi bir ilerleme kaydedilmiş değil.

Anadolu Ajansı ile Hürriyet Gazetesi güvenlik güçleriyle çıkan çatışmada üç "teröristin" öldürüldüğü ve dokuzunun da yaralandığı, bunların arasında bir TV kameramanının da bulunduğu; bir tabutta silah bulunduğu ve "yaralı teröristlerin" belediye ambulansı ve cenaze araçlarıyla mahalleden çıkartılmaya çalışıldığı yönünde bir [haber](#) yayınladılar. Habere bir polis memurunu bir tabuttan silah çıkartırken gösterdiği iddia edilen bir fotoğraf da eşlik ediyordu. Haberde bu bilginin ve olayların seyrine ilişkin bu anlatımın hangi kaynağa dayandırıldığı belirtilmiyordu.

İnsan Hakları İzleme örgütü, olaya tanık olmuş beş kişiyle yaptığı görüşmeler neticesinde, söz konusu haberlerin güvenilir olmadığı ve güvenlik güçlerinin açıkları ateş sonucunda, ölü ve yaralıları almak dışında bir amaç gütmeyen ve kimse için bir tehdit oluşturmayan sivillerin öldürüldüğü ve yaralandığı bir olayın örtbas edilmesi amacıyla gazetelerde yer alan anlatıların, kasten yayınladığı kanaatine ulaştı.

Yetkililerin bu olaya yönelik olarak, ateş açılmasından sorumlu güvenlik gücü mensuplarının tespit edilmesi ve yargılanmasıyla sonuçlanabilecek etkin bir

soruşturma yürütmesi ve ölü ve yaralıları almaya giden insanlara yönelik olarak başlatılmış soruşturmalardan da vazgeçmesi gerekiyor.

Üç bodrumda mahsur kalmış insanların yargısız infaza maruz kaldığı yönündeki iddialar.

Şubat ayı başlarında, Cizre'deki güvenlik operasyonlarının sonunda, Cudi ve Sur mahallelerindeki üç bodrumda 130 kadar oldukları tahmin edilen insanların ölümü, ölenlerin bir çoğunun yargısız infaz mağduru olabileceği yönünde ciddi endişeler doğurmaktadır ve bu olayın acilen tam ve eksiksiz olarak soruşturulması gerekmektedir.

Şu ana dek o üç bodrumda ne yaşandığına ilişkin tablonun tamamı görülebilmemiş değil. Ancak eldeki deliller iddia edilen kanunsuz öldürmeler sırasında, üç binanın da güvenlik güçleri tarafından tamamen kuşatılmış olduğunu gösteriyor. Dahası yetkililer şu ana dek bu koşullar altında bu insanların neden canlı olarak gözüne alınamadığına, ya da bodrumda mahsur kalanların arasında bulunduğu iddia edilen yaralı veya sivillerin neden tahliye edilemediğine ilişkin ikna edici bir açıklama sunmuş değiller. İddia edilen kanunsuz öldürmeler vuku bulduktan sonraki tablo da tam olarak görülebilmemiş değil. Belediye çalışanları İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, polis ve askerlerin bodrumların bulunduğu binaların civarındaki sokaklardaki ölümleri toplamalarını emretmelerinin ardından, cansız bedenleri ceset torbaları içinde morga taşıdıklarını anlattı.

Belediye çalışanları ayrıca bazı cesetlerin yanmış olduğunu, bazılarının tanınmayacak ölçüde kömürleşmiş olduğunu, bazı cesetlerin de bazı uzuvlarının veya kafalarının olmadığını söyledi. Cesetleri görmüş bir imam da benzer şeyler anlattı. İnsan Hakları İzleme Örgütü ayrıca cesetlere ait otopsi raporlarından sekizini de gördü. Bu raporlar cesetlerin altısında eksik uzuvların bulunduğunu ve dördünün de yanmış olduğunu gösteriyordu. Otopsi raporları bu bulguların bir patlama ihtimali ile uyumlu olduğunu belirtiyor ancak cesetlerden bazılarının neden kısmen "karbonize" olduğunu açıklamıyordu ve üç vakada da insanların ateşli silah ile vurularak öldüğü tespitinde bulunuyordu.

İstanbul Adli Tıp Enstitüsü ölenlerin kimliğinin tespit edilebilmesi için DNA testleri yürütüyor. Bodrumda ölmüş 130 kadar insandan kaçının sivil ve kaçının yaralı savaşçı olduğu belirsizliğini koruyor. Ayrıca yaralı olmayan kaç savaşçının bodrumlara sığınmış olduğu da belli değil.

Bodrumdan sağ kurtulduğu iddia edilen kişilerle yapılmış röportajlar medyada ve HDP'nin yayınladığı Cizre raporunda yer aldı, ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü bodrumlarda ne yaşandığına tanıklık ettiği iddia edilen kişilerden hiç birine ulaşamadı.

Bodrumlardaki insanlarla telefon irtibatı içinde olan ve tahliye edilebilmeleri amacıyla onlara ambulans yollanması için uğraşan Faysal Sarıyıldız şunları anlattı:

Birinci bodrum olarak bilinen binada adı belli 25 kişi ve orada ölmüş, ya da daha önce ölmüş ve oraya getirilmiş altı kişinin de cansız bedeni bulunuyordu. İnsanların o bodruma sığındıkları 23 Ocak civarında duyulmaya başlandı ve onlarla defalarca telefonla konuşarak, tahliye edilmeleri ve ambulans yollanması

için çok çetin müzakereler yürüttük, çünkü çoğu yaralıydı ya da bitkin ve savunmasız bir durumdaydılar. Bir çok ismi şahsen tanıyordum, silahlı savaşçılar değillerdi, siviller vardı, öğrenciler vardı. O ilk bodrumdakilerin hepsinin cesedi yandı. Bir kaç gün sonra ortaya çıkan ikinci bodrumda 62 ve üçüncü bodrumda da 40 kadar insan vardı. Yine bir çoğunu tanıyorduk ve oralarda da siviller ve ağır yaralı insanlar vardı. Şubat başlarında her şey bitti ve herkes öldürüldü. Ben onlara vahşet bodrumu diyorum.

Bostancı caddesindeki ilk bodrumdaki insanların tahliye edilebilmesi için ambulansların geçişine izin verilmesini sağlamaya çalışan Sarıyıldız'a Ankara'da iki HDP milletvekli daha yardım etti. Ocak ayının sonunda Başbakan ve İçişleri bakanı ile yaralıların tahliyesi ve tedavisi için yoğun müzakereler yürüttüler. Müzakereler sırasında Bostancı sokağı bodrumundaki 25 insan isimlerini bir liste olarak verdiler. Aralarında en az iki adet reşit olmayan şahıs, öğrenciler, politik aktivistler ve bir de gazeteci vardı.

28 Ocak Günü İnsan Hakları İzleme Örgütü icra direktörü Kenneth Roth Ankara'da konuyla ilgili bir bakan ile görüştü ve Türkiye Hükümeti'ne yaralılara kim olduklarına bakılmaksızın tıbbi yardım verme yükümlülüğünü anımsatarak bodrumun güvenlik güçleri tarafından sarılmış ve bölgenin tamamıyla kendi kontrolleri altında olup olmadığına ilişkin ayrıntılı bilgi talep etti. Bakan, Roth'un sorusunu yanıtlamadı, ama bodrumdakilerin 'çelişkili bilgiler' verdiğini iddia etti. Bundan tam olarak ne kastettiğini ise açıklamadı. Bakan ayrıca bodrumdakilerin devlet tarafından gönderilen ambulansları istemediğini ve amaçlarının yakalanmadan bodrumdan kaçmak olduğunu söyledi.

30 Ocakta, bodrumdakiler, HDP'li milletvekilleri ve içişleri bakanı arasında üç yönlü bir telefon müzakeresi daha gerçekleşti ve bu müzakerede bodrumdaki herkesin dışarı çıkmayı kabul etmesi halinde, ambulansların herkesi almasına izin verileceği şeklinde bir mutabakata varıldı. 1 Şubat'ta yapılan bir basın toplantısında HDP bu müzakereler sırasında alınan ses kayıtlarından yapılmış alıntılarını dinlettiler. Ses kayıtları böyle bir mutabakata varıldığı yolundaki iddiayı destekliyor.

Ses kayıtlarında bodrumun içinden gelen patlama ve silah seslerini ve çığlıkları duymak mümkün ki bu da bir tahliye planının uygulanmak üzere olduğu tam o anda, bodruma ağır bir saldırı ya da baskın yapılmış olduğuna işaret ediyor. O noktada bodrumdakilerle telefon bağlantısı kesiliyor. Ancak daha sonra kısa bir telefon görüşmesi daha oluyor ve bu görüşmede bodrumdan konuşan şahıs herkesin molozlar altında kaldığını ve kimsenin kıpırdayamadığını söylüyor. Bundan sonra ilk bodrumla tüm bağlantının kesildiği söyleniyor.

Müzakerelerde yer alan HDP eş genel başkan yardımcısı ve Adana milletvekili Meral Daniş Beştaş şunları anlattı:

Ambulans yollayıp bodrumdakileri tahliye etsinler diye hükümeti ikna etmek için günlerce mücadele ettik. Son gün, bodrumdakiler, ve içişleri ve sağlık bakanları ile üç yönlü bir müzakere yürüttük. Sonunda bodrumlara beş ya da altı ambulansın yollanabileceği bir noktaya gelmiştik ve buradan yürüyorduk.

Her konuda mutabakata varıldı ve ben de bodrumdakilere ambulans geldiği zaman dışarı çıkmak için hazır olmalarını söyledim. Bilgi gelsin diye bekliyorduk, sonra telefonda bir takım sesler geldi, bodrumun basıldığını duyduk. İletişim koptu. Bir sonraki konuşmada konuştuğum kişi bağırarak moloz altında kaldıklarını söyledi. Ondan sonra da tüm iletişim kesildi. O insanların tam olarak nasıl öldürüldüklerini bilmiyoruz, ama şu bizim için açık: Onları bodrumdan çıkartma planları kasten engellendi ve hepsi güvenlik güçleri tarafından öldürüldü.

Telefonla yürütülen müzakerelerden yapılmış alıntılarının yayınlanmış kayıtları da bu anlatımı doğrular nitelikte.

Diğer iki bodrumdaki insanları tahliye etmek için başka yerel girişimler de oldu. O bodrumlara sığınanlardan iki kişi cep telefonlarıyla televizyon istasyonlarını arayarak içinde buldukları durumu anlattılar ve güvenlik güçlerinin bodrumları yaktığını ve alevlerden kaçamayan bir çok yaralının öldüğünü söylediler.

7 Şubat günü, devlete ait televizyon kanalı TRT yayınladığı bir haber bülteninde Cizre'de 60 PKK üyesinin öldürüldüğünü söyledi, ancak aynı gün daha sonra yayınlanan bültenlerde bu bilgi tekrarlanmadı ve rakam 30'a indirildi. Ertesi gün Şırnak valisi 10 PKK'linin öldüğünü söyledi. Yetkililer 10 Şubatta basında çıkan iki üst düzey PKK üyesinin bodrumlarda öldüğüne ilişkin haberlerin doğrulunu teyit eden bir açıklama yayınlamadılar.

11 Şubatta İçişleri Bakanı Cizre'deki güvenlik operasyonunun başarılı bir şekilde tamamlandığını ve güvenlik güçlerinin şehrin tamamında kontrolü ele geçirdiğini açıkladı.

Cizre'deki sokağa çıkma yasağı 11 Şubat - 2 Mart arasındaki dönemde de sürdü. Bunun için verilen gerekçe "güvenlik güçlerinin mahalleleri vatandaşlar için tehlike arz edebilecek mayınlardan, el yapımı patlayıcılardan ve diğer tehlikeli silahlardan temizlemesi gerekiyor" idi.

Bu sürede şehirde birçok bina yıkımı da yapıldı ve çıkan molozlar kamyonlarla Dicle nehrinin kıyısındaki bir bölgeye yığıldı. Avukatlar ve bir adli patalog, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, Dicle nehrinin kıyısına dökülen molozlarda bulunmuş ve çocuklar tarafından gömüldükten sonra, kısmen yeniden topraktan çıkartılmış bir insan kolu gösterdiler. Savcıya da iletilen bu durum Cudi ve Sur mahallelerinden kaldırılan molozlar arasında başka beden parçalarının ve delillerin de bulunabileceği yönünde endişe yarattı.

Şırnak Barosu temsilcileri, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, 19 günlük dönemde savcıların ne bodrumlarda olay yeri incelemesi yaptığını, ne de cesetlerin bodrumlardan veya başka yerlerden taşınmasına nezaret ettiklerini söyledi. Savcılığın olay yeri incelemesine katılmamış veya nezaret etmemiş olması, ileride açılması olası bir ceza soruşturması için delillerin temel usullere uygun toplanmamış olabileceği yönünde endişe doğuruyor.

Ocak ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Cizre'nin mahallelerinde yaralanmış beş kişi için ara tedbir kararı almış ve Türkiye Hükümetini "şahısların yaşamlarını ve bedensel bütünlüklerini korumak için yetkileri dahilinde alınabilecek her önlemi almakla" yükümlü kılmış olması da önemli. Bu ara tedbir kararları, mahkemenin, bireylerin büyük risk altında olduklarını değerlendirdiği acil durumlara hızla müdahale etmesine olanak veren '39. Kural' usulüne göre alınmıştı.

Avrupa mahkemesinin müdahalesi, Anayasa Mahkemesi'nin akrabaları için acil tıbbi yardım talep eden aileler adına avukatların yaptıkları başvuruları tekrar tekrar reddetmesinden sonra gelmişti. Mahkemenin lehlerine ara tedbir kararı aldığı beş kişiden sadece birine tıbbi yardım sağlandı. Diğer dört kişi öldü ve sadece cansız bedenleri kurtarılabildi. Avrupa mahkemesi düzinelerce başka şahısla ilgili ise benzer kararlar almamaya ya da benzer tedbirler alınması için yapılan toplu başvuruları kabul etmemeye karar verdi.

Cizre ahalisi ve Türkiye'nin Kürtlerin önemli bir kısmı, bodrumda mahsur kalan insanların başına gelenlerin bir mezalim suçu olduğuna ve güvenlik güçlerinin bir çoğu yaralı ve zayıf, bazıları silahlı savaşçı olmayan savunmasız bir grup insanı, Cizre'nin kontrolünü tamamen ele geçirip, güvenlik operasyonlarını bitirmek saikiyle, kasten öldürdüğüne inanıyor. Genel sokağa çıkma yasağının, Cizre'deki tüm güvenlik operasyonları bittikten sonra da günlerce sürmüş olması, Türkiye Hükümeti'nin veya yerel yetkililerin yaşam hakkı ihlal edilmeden bu ölümlerin nasıl gerçekleşmiş olabileceğine ilişkin ikna edici bir açıklama vermekten ısrarla kaçınması, telefon görüşmelerinin yayınlanmış kısımları ve savcıların usulüne uygun bir soruşturma yürütmediklerine ilişkin belirtilerin tümü, hükümetin bir şeyleri örtbas etmeye çalıştığına ilişkin şüpheleri besliyor. Bodrumların bulunduğu sokaklar, güvenlik güçlerinin operasyonlarından sonra tamamen yıkıma uğrayan sokaklar arasındadır.

Metodoloji

Mart ve Nisan aylarında İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden bir araştırmacı Cizre'ye giderek insan hakları ihlallerinin tanıkları, mağdurları, belediye çalışanları, belediye meclisi üyeleri, Şırnak Barosu üyeleri ve sivil toplum gruplarıyla görüştü. İnsan Hakları İzleme Örgütü 26 kişiyle derinlemesine mülakatlar yaptı ve olarca başka insanla da konuştu. Mülakatların büyük çoğunluğu Türkçe, bir kaç tanesi ise bir çevirmen aracılığıyla Kürtçe yapıldı. Nisan ayındaki ziyarette araştırmacının daha fazla mülakat yapması Terörle Mücadele Şubesi memurları tarafından, Cizre'de başka ailelerle görüşmek için kaymakamlık izni gerektiği söylenerek engellendi. Bu şekilde bir izin alma gerekliliğinin herhangi bir hukuki zemini bulunmaktadır. İnsan Hakları İzleme Örgütü, Cizre savcısıyla araştırma bulgularını tartışmak ve ihlal iddialarının tam ve eksiksiz olarak soruşturulması gerektiğini vurgulamak amacıyla Nisan ayında görüştü. İnsan Hakları İzleme Örgütü, araştırma bulgularını paylaşmak ve yetkililerin de görüşlerini raporuna dahil etmek amacıyla Haziran ayında Cizre Kaymakamından randevu talep etti, ancak randevu talebine bir yanıt almadı.